

KAPITTEL 14.6

LANGANGEN VESTGÅRD 7. EN LOKALITET MED KOKEGROP FRA SEINMESOLITIKUM

Gaute Reitan

C57607, Vestgård 20/13, Porsgrunn kommune, Telemark	
Askeladden-ID	172899
Høyde over havet	32–36 m
Utgravingsleder	Gaute Reitan
Feltmannskap	2
Dagsverk i felt	2
Tidsrom for utgraving	20.08.2010
Metode	Oppretting av profil i anleggsveiskjæring gjennom forstyrret kokegrop, dokumentasjon av profil, innsamling av prøver og overflatefunn
Avtorvet areal	–
Konvensjonelt utgravd areal	–
Konvensjonelt utgravd volum	–
Funn	80 littiske funn, 1 trekullprøve, 1 jordprøve
Strukturer	Én kullholdig, steinfylt grop tolket som kokegrop
Datering	Seinmesolitikum

INNLEDNING

Lokaliteten ble oppdaget høsten 2010, da en kull- og steinfylt grop kom til syne i kanten av en veiskjæring til en nyanlagt anleggsvei. Deler av gropa var fjernet i kanten av den nyanlagte anleggsveien, som her svinger av fra en eldre, nord-sør-gående traktorvei og ned den bratte lia mot vest. Veien nedover hellingen i vest var opparbeidet for utkjøring av tømmer fra steinalderlokalitetene som skulle undersøkes i regi av Vestfoldbaneprosjektet i Ønnadalen øst. Det ble også observert flint i selve veien, som her går langs et lite bekkeleie i vestlig retning mot en markert forsenkning i terrenget sør for Langangen Vestgård 5. Lokaliteten var ikke registrert av Telemark fylkeskommune. Askeladden-oppføringen er foretatt av KHM etter undersøkelsen.

BELIGGENHET, TOPOGRAFI OG JORDSMONN

Langangen Vestgård 7 ligger på en nord-sør-gående flate i en vestvendt helling. Den sørlige delen av lokaliteten ligger godt beskyttet og danner en trang dalgang mot sør med bergrygger på både den

østre og den vestre siden. Den midtre og nordlige delen er mer åpen mot dalbunnen og med godt utsyn til fjorden i vest. Mot nord avgrenses flaten av en bergknaus. Nordvest og nedenfor denne bergknausen ligger lokaliteten Langangen Vestgård 5. Selve terrassen med Langangen Vestgård 7 er todelt, med en liten høydeforskjell mellom de to. Det nedre platået ligger ca. 33–34 moh. og er størst i utstrekning av de to. En traktorvei løper nord-sør over denne flaten. Terrenget faller slakt umiddelbart vest for veien, men brattere nedenfor trettienmeterskoten. En markert kant på inntil ca. 1 m høyde skiller den nedre fra den øvre flaten. Den øvre flaten ligger 35–36 moh. Herfra stiger terrenget bratt mot øst. Også denne øvre flaten heller slakt mot vest, ned mot nevnte kant. Lokaliteten er blitt vesentlig forstyrret i nyere tid, ikke minst av nevnte traktorvei og anleggsvei. I tillegg løper en liten bekk fra øst, over den sentrale delen av lokaliteten og ned langs anleggsveien mot vest. Bekkeleiet er stedvis dypt, noe som tyder på at bekken har erodert vekk betydelige mengder løsmasser på den vestlige, sentrale delen av den nedre

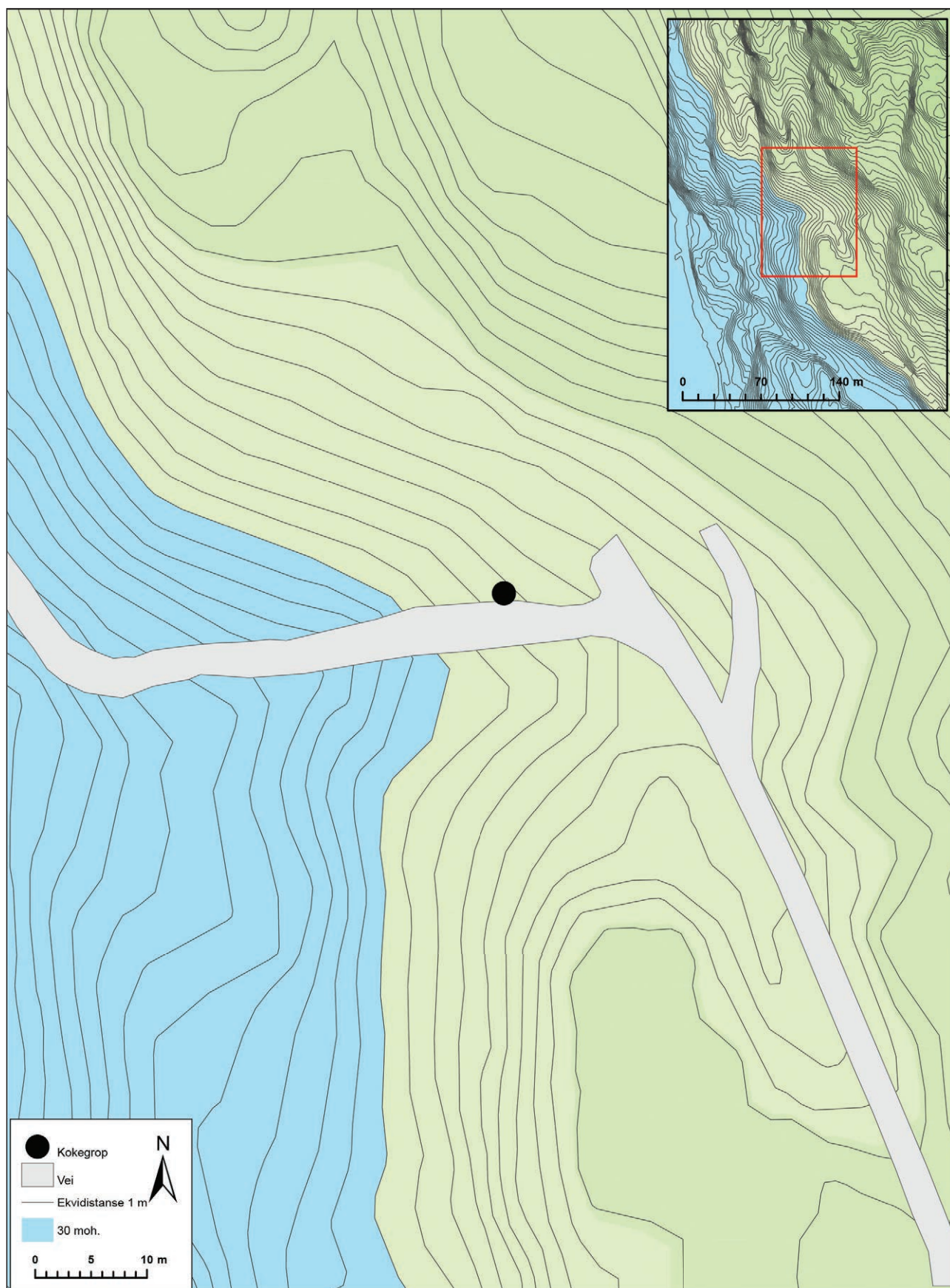
Figur 14.6.1. Flyfoto med Langangen Vestgård 7 markert. Omtalte anleggsvei går ned lia nedenfor den røde ringen. Lokaliteten Langangen Vestgård 5, med funn fra både kjeøyfasen og tidligneolitikum, ligger nedenfor bergveggen midt i bildet. Bildet er tatt mot nord. Foto: T. Heibreen, KHM.

Figure 14.6.1. Aerial view of Langangen Vestgård 7.

terrassen. Erosjonen har sannsynligvis tatt til først da terrassen ikke lenger lå ved strandkanten. Bekken har tydelig forandret lokaltopografien noe, og den sørvestre delen av den nedre terrassen kan ha vært både større og flatere den gang lokaliteten var i bruk. Det er derfor problematisk å fastslå aktivitetsområdets opprinnelige utstrekning, men terrassen måler ca. 50 m fra nord til sør og er ca. 10–15 m bred. Lokalitetens maksimale størrelse kan anslås til om lag 500–600 m². På lokaliteten er det tidligere blitt plantet gran, men på undersøkelsestidspunktet var granplanteskogen hogd ned. Undervegetasjonen var skrinn, med et tynt brunjordsprofil. Under dette besto undergrunnen av gul til rustrød sand og grus samt spredte rullestein opp mot knyttnevestørrelse.

MÅLSETTING, PROBLEMSTILLINGER OG UNDERSØKELSESMETODE

Fagmessige utgravninger av mesolittiske lokaliteter med nedgravninger med bevart og C14-datert, organisk materiale forekommer relativt sjelden på østnorske steinalderlokaliteter (se imidlertid bl.a. Amundsen 2007; Boaz 1997:87–92; Damlien 2010; Fretheim 2005; Melvold 2010; Reitan 2010:43). Hvis den kull- og steinholdige strukturen på Langangen Vestgård 7 skulle vise seg å være samtidig med opphold på en antatt strandbundet steinalderlokalitet på stedet, ville selv en undersøkelse av beskjedent omfang på Langangen Vestgård 7 kunne kaste lys over bruken av Ønnadalen som boplassområde. I tillegg ville analyser av innholdet i fyllmassene kunne fortelle både om gropas funksjon og kanskje også om næringstilfanget på lokaliteten.

Figur 14.6.2. Kart over beliggenheten til Langangen Vestgård 7. Havnivå satt til 30 m over dagens.

Figure 14.6.2. Local topography of Langangen Vestgård 7. The blue shoreline is drawn at 30 m.a.s.l.

I så fall kunne dokumentasjon og prøveinnsamling fra gropa bidra med en type informasjon som på grunn av dårlige bevaringsforhold sjelden er tilgjengelig på steinalderlokaliteter østafjells.

Lokaliteten var ikke kjent før utgravingene på de øvrige Vestgård-lokalitetene tok til. Derfor var heller ikke Langangen Vestgård 7 blant de dispenserte lokalitetene som omfattes av Vestfoldbaneprosjektets prosjektplan. Det var følgelig heller ikke satt av ressurser i budsjettet til noen konvensjonell undersøkelse av lokaliteten. Imidlertid ble det observert flint oppe i dagen i anleggsveien. Nedgravningen skulle dokumenteres og funksjonsbestemmes. Den primære målsettingen for undersøkelsen var å få det kullholdige innholdet i gropa datert radiologisk ved å samle inn en kullprøve fra fyllmassene. På den måten skulle det tas rede på om det var en kronologisk samtidighet mellom den kullholdige gropa og det littiske materialet som ble observert omkring denne. Det ble derfor besluttet å samle inn littisk materiale som lå oppe i dagen, med tanke på eventuelle diagnostiske og typologisk daterbare gjenstander blant disse. Konsentrasjoner av funn ble målt inn digitalt. Nedgravningen ble innmålt digitalt og deretter dokumentert ved å opprette et profil gjennom gropa. Profilet ble så dokumentert med foto og tegning. Gropa ble også grovt rensket fram i plan ved hjelp av krafse, slik at nedgravningens størrelse framkom i plan. Veiskjæringen så ut til å ha delt gropa i to om lag på midten. Fyllmasser som ble gravd bort for å rette opp profilet, ble såldet med 4 mm maskevidde med tanke på eventuelle funn av brente bein eller littiske artefakter. En jordprøve ble også samlet inn for nærmere analyse av fyllmassenes innhold.

KILDEKRITISKE FORHOLD

Både den gamle traktorveien over den nedre flaten og den nyanlagte anleggsveien ned langs bekken i vest har forstyrret både lokaltopografien og de lokale grunnforholdene. Mindre topografiske elementer som kan ha vært førende for type og omfang av aktiviteter på stedet i steinalderen, kan dermed ha blitt forandret i ettertid. Trolig har lokaliteten vært både større og planere enn den framsto på undersøkelsestidspunktet. Flintavfall som ble observert og plukket opp i veien langs bekken, kan ha blitt forflyttet fra høyere nivåer på lokaliteten og redeponert lavere i terrenget. Dette både som følge av maskintrafikk på veien og som følge av tiltakende erosjon her etter opparbeidelsen av veien.

Langangen Vestgård 7 inngikk ikke i utgravingsprosjektets prosjektplan og ble derfor ikke gjenstand

for noen utgraving i tradisjonell forstand. Kun overflatemateriale ble samlet inn, noe som kanskje senker representativiteten ved materialet. Blant annet kan den enklere identifiserbare flinten være overrepresentert i forhold til avlagsmateriale av bergart. I tillegg kan mindre artefakter ha blitt oversett ved overflateoppsamlingen. Det lave antallet funn gir dessuten dårlig grunnlag for presise slutninger omkring teknologiske trekk eller lokalitetens alder. Dette til tross for at enkelte diagnostiske og typologisk daterbare gjenstander foreligger blant funnene. Noen få funn til kunne imidlertid endre forholdstallene for råstoff, typer og mengde sekundært bearbeidet materiale. De overflateoppsamlede funnene sier lite om omfanget av steinalderaktivitetene på stedet og om hvorvidt funnene er spor etter én eller flere faser. Undersøkelsesmetoden tillater heller ikke konklusjoner om funnspredning, intern organisering av boplassen og eventuelle ulike aktivitetssoner da lokaliteten var i bruk. Da den kullholdige nedgravningen i veiskjæringen var betydelig forstyrret før lokaliteten ble oppdaget, er det også usikkert hva slags form og størrelse nedgravningen opprinnelig har hatt.

FUNNMATERIALE

Totalt 80 littiske funn ble samlet inn ved den lille undersøkelsen av Langangen Vestgård 7, i tillegg til en trekullprøve og en jordprøve. Til tross for lavt totalantall funn er andeler av ulike funnkategorier angitt i prosent, i tråd med de øvrige av prosjektets undersøkte lokaliteter. Av de littiske funnene er 70 stykker av flint, 9 er av bergart/sandstein, mens 1 funn er av kvartsitt. Det ble samlet inn funn fra både den øvre og den nedre flaten.

Funnmateriale av flint

De 70 flintfunnene utgjør 87,5 prosent av funnene fra lokaliteten. Blant dem er to stykker sekundært bearbeidet. Begge er nokså brede, korte avslag med steil, rett retusj i distalenden. Den ene av de to er betydelig skadet som følge av varmpåvirkning, og store deler av slagbullen er borte. Likevel er begge klassifisert som avslagsskrapere.

Det øvrige flintmaterialet er primærttilvirket. Seks av dem er mikroflekker, hvorav fem er tydelige resultater av regulær mikroflekketeknologi. Den siste mikroflekken synes å være mer tilfeldig tildannet, men har likevel de morfologiske trekkene som gjør at den kan klassifiseres som mikroflekke. Kun én av de regulære mikroflekkene er hel, og måler 1,5 cm i lengde. Felles for flere av dem med bevart distalende er at de har en svak krumning i lengdesnittet. Det

Hovedkategori	Antall	Delkategori/merknad	Antall
<i>Sekundærbearbeidet flint</i>			
Avslag m/steil, rett enderetusj	2	Avslagsskrapere	2
<i>Sum, sekundærbearbeidet flint</i>	<i>2</i>		<i>2</i>
<i>Primært tilvirket flint</i>			
Flekke	4	Smalflekke (8–12 mm bred)	3
		Flekke (> 12 mm bred)	1
Mikroflekk	6	Mikroflekk (\leq 8 mm bred)	6
Avslag, flekkelignende	5	Flekkelignende (> 12 mm bred)	3
		Smalflekkelignende (8–12 mm bred)	1
Avslag	31		31
Fragmenter	16		16
Splint	1		1
Kjerner	6	Forarbeid til håndtakskjerne	2
		Plattformkjerne	1
		Uregelmessig kjerne	1
		Sidefragment av plattformkjerne	2
<i>Sum, primært tilvirket flint</i>	<i>68</i>		<i>68</i>
<i>Totalsum, flint</i>	<i>70</i>		<i>70</i>
<i>Funn av bergart, sandstein og kvartsitt</i>			
Øks, bergart	1	Forarbeid til nøstvetøks(?)	1
Avslag, bergart	7		7
Knakkestein, kvartsitt	1		1
Sandstein	1	Fragment av slipeplate	1
<i>Sum, bergart, sandstein og kvartsitt</i>	<i>10</i>		<i>10</i>
<i>Sum, littisk materiale</i>	<i>80</i>		<i>80</i>
Øvrig	2	Trekullprøve	1
		Jordprøve	1
Sum, funn			82

Figur 14.6.3. Oversikt over alle funn fra Langangen Vestgård 7.
 Figure 14.6.3. Classification of all finds, Langangen Vestgård 7.

foreligger også tre smalflekker. Én av disse er tilnærmet hel og er 2,9 cm lang, til tross for at en liten del er brukket av i begge ender. To parallelle åser/rygger løper i hele smalflekkens lengde. Den er svakt krum, akkurat som mikroflekker slått fra håndtakskjerner, men relativt tykk. Sidekantene er parallelle, og største bredde på 8,4 mm gjør at den faller utenom mikroflekkenes klassifikasjonskriterier (Helskog et al. 1976). De øvrige flekkene og smalflekkene har markerte plattformrester i slagbuleenden, mens de flekke- og smalflekkelignende avslagene forekommer både med og uten plattform. Det største flekkelignende avslaget er 4,5 cm langt og 2,3 cm

bredt og er slått fra en kjerne med to motstående plattformer.

I tillegg foreligger det seks flintfunn som er klassifisert som kjerner eller kjernefragmenter. To av disse kan karakteriseres som grove avslag med tydelig tresidig tverrsnitt, hvor avslagets ventralside danner en stor, flat plattform. Begge har tydelig plattformpreparering i form av serier av mindre avslagsnegativer kombinert med retusj langs kantene. Imidlertid fins det ingen negativer etter regulære mikroflekker på dem. Disse to stykkene er derfor tolket som kjølførmede kjerner, det vil si forarbeidet til håndtakskjerner for mikroflekkeproduksjon.

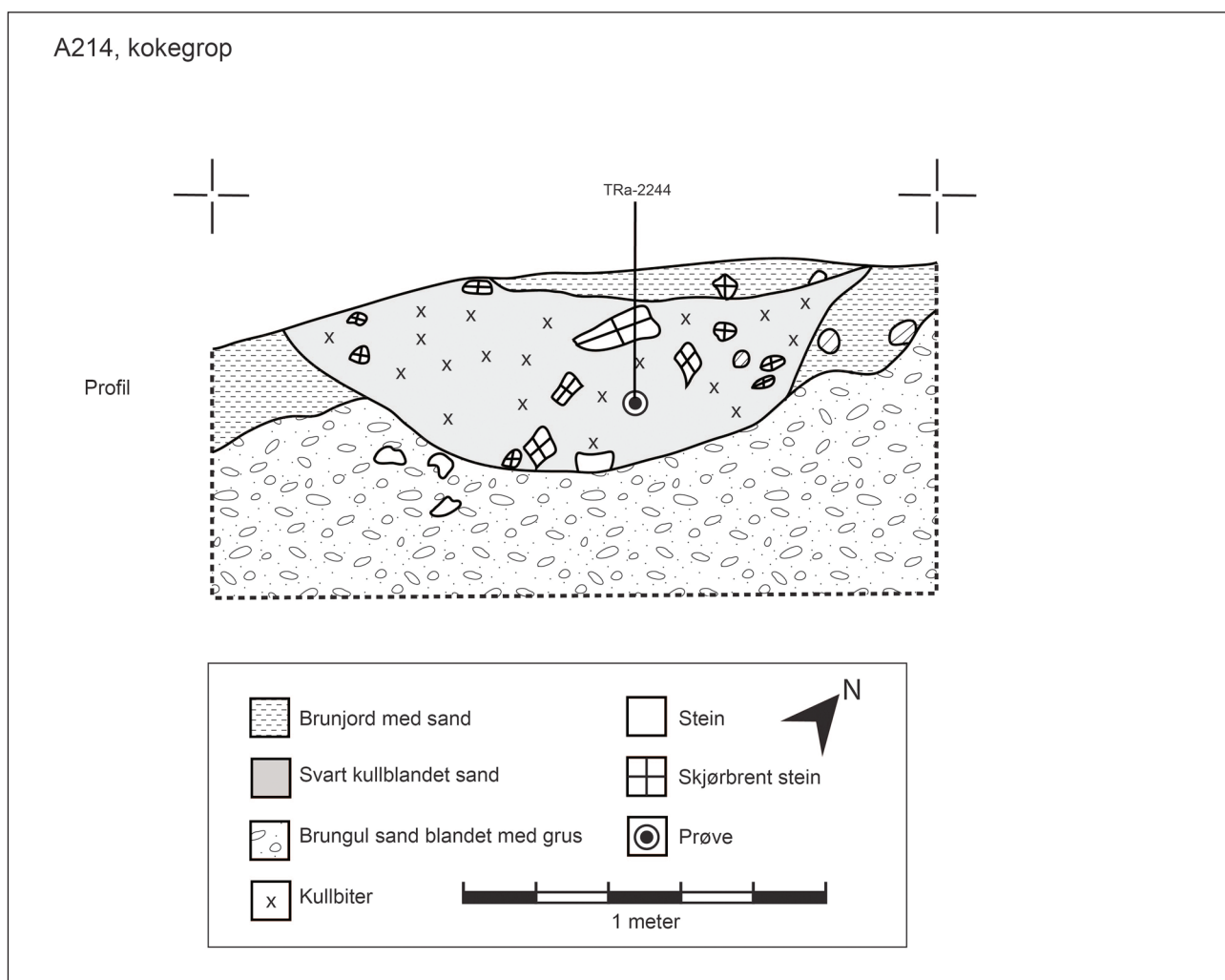
Figur 14.6.4. Profil gjennom kokegropa på lokaliteten. Fotomålestokk 0,5 m. Sett mot nordøst.
Figure 14.6.4. The cooking pit at Langangen Vestgård 7, photo facing north-east.

Den største av dem måler 6,7 cm i største lengde og 2,6 cm i største høyde. Den minste er 4,8 cm lang. To andre flintfunn er tolket som sidefragmenter av plattformkjerner. Et siste kjernefunn er en liten knoll som er forsøkt åpnet med enkelte vindusavslag, men uten tildanning av noen egentlig plattform. Det øvrige avlagsmaterialet av flint består av udiagnostiske avslag, fragmenter og splinter.

Funn av øvrige råstoff

Til sammen åtte enkeltfunn fra Langangen Vestgård 7 er av bergart, ett er av sandstein. Disse utgjør 11,3 prosent av den totale funnmengden fra lokaliteten. Til tross for få funn framviser disse bergartsfunnene variasjon i råstoffbruken. To av avslagene er av en mørk og tett diabas. Det største av disse er påfallende stort, hele 12,5 cm i største mål. Et par av de andre avslagene er kraftig forvitret og har fått en bleikgrå forvittringshud. Slik forvitring ses ofte på hornfels, et råstoff som særlig er blitt anvendt til nøstvetøksker

rundt Oslofjorden (Jaksland 2005). Ett av bergartsstykkene har et mer kvartsittisk preg. Dette er et grovt avslag med en flat underside og tydelig tresidig tverrsnitt. Avslaget er tilnærmet dråpeformet, og jevnt avrundet i én ende og avsmalnende til spiss i motsatt ende. Langs kantene av det er det flere negativer etter avslag, og et avslag fra den avrundede enden har også fjernet det høyeste partiet av ryggen. Største lengde er 8,4 cm, og største bredde er 3,2 cm. Dette funnet minner i formen tydelig om det største av de to forarbeidene til håndtakskjerne, som er beskrevet ovenfor. Råstoffet er imidlertid ikke ansett som egnet for mikroflekkeproduksjon. Dette funnet er derfor tolket som et mulig uslipt forarbeid til en liten meisel eller øks med klare likhetstrekk med nøstvetøksker. Det ble også funnet en gjenstand som er katalogisert som en knakkestein. Gjenstanden er av en svært tett rullestein av kvartsitt med ovalt tverrsnitt. Største tverrmål er 6,4 cm. Steinen har et ca. 4,5 x 2,6 cm stort ovalt felt med tydelige

Figur 14.6.5. Tegning av kokegropa i profil.

Figure 14.6.5. Drawing of the cooking pit at Langangen Vestgård 7.

knusespor i én ende – såpass at denne delen er flat til svakt konkav. Selv om gjenstanden er oppført som knakkestein, er det sannsynlig at rullesteinen er brukt til andre aktiviteter enn flintknakking. Det er nærliggende å se for seg knusing og/eller maling av andre materialer, for eksempel bær og røtter, eventuelt også bearbeiding av gevir og bein eller annet organisk mot en underligger av stein.

Ett fragment av en slipeplate av kvartsittisk sandstein foreligger også. Denne er glattslipt og svakt konkav på oversiden, mens undersiden er ubrukt. Største mål er 19 cm, mens største tykkelse er 3,8 cm.

STRUKTUR

Langangen Vestgård 7 ble som nevnt påvist idet en sterkt kull- og steinholdig nedgravning ble oppdaget i kanten av en anleggsvei. Den kull- og steinfylte groppa ble målt inn og gitt ID-nummeret AK214.

Etter å ha blitt grovt rensket fram i plan ned til overgangen mellom torv og kullholdige masser i toppen av nedgravningen framsto den bevarte delen av AK214 som rundoval i plan og ca. 150–160 cm i tverrmål. I det opprenskede profilet var nedgravningens sider skrå og bunnen jevnt buet. Største dybde var 55–60 cm målt fra den framrenskede torvoverflaten. Fyllmassene var jevnt kullholdige i hele nedgravningens dybde, uten noe klart definert kullag i bunnen. Dette tyder på kun én brenning i groppa. Det fantes heller ikke noe definert steinlag i bunnen. Steinene var jevnt og tett fordelt i hele strukturen. Ca. 25–30 liter tydelig varmepåvirket stein fantes i de utgravde og såldede fyllmassene. De utgravde massene utgjør langt mindre enn halvparten av nedgravningen, så steinmengden er betydelig. Steinene var hovedsakelig drøyt knyttnevestore. Flertallet av dem har opprinnelig vært større da de ble lagt ned i groppa, men har sprukket opp i mindre biter

Prøvenummer	Ant. bestemte biter	Bestemte vedarter	Høyde
KP-1	5 stk.	4 bjørk, 1 selje, vier/osp	32,7 moh.
Vekt, datert	C14-alder BP	Alder, kal. (2 σ)	Lab.ref.
0,1 g	5335 \pm 50	4327–4042 f.Kr.	TRa-2244

Figur 14.6.6. Dateringsresultat fra kokegropa på Langangen Vestgård 7.

Figure 14.6.6. Radiocarbon date from the cooking pit at Langangen Vestgård 7.

som følge av sterk varme. Også trekullet i fyllmassene kan tyde på sterk varme, da trekullet i stor grad var redusert til ytterst små kullbiter og kullstøv (se nedenfor). Det ble derfor samlet inn en relativt stor prøve av de kullholdige fyllmassene for C14-datering. Mengden trekullfragmenter som kunne vedartsbestemmes og deretter dateres, var likevel svært beskjeden.

Nedgravningen antas å være for stor og dyp til å være noe enkelt ildsted. Alt trekullet viser at det er lagt trevirke oppi gropa, som så er påtent, mens steinene har fungert som varmeelementer. På bakgrunn av dette er AK214 tolket som en kokegrop. Det ble ikke funnet brente beinfragmenter i fyllmassene, hverken ved sålding i felt eller i noen av prøvene som ble samlet inn fra nedgravningen. Flintfunn både på nivået rundt kokegropa og i toppen av fyllmassene i den styrker for øvrig sannsynligheten for en samtidighet mellom i alle fall deler av de littiske funnene og strukturen.

NATURVITENSKAPELIGE PRØVER OG ANALYSER

Fra kokegropa på Langangen Vestgård 7 ble det samlet inn én trekullprøve og én jordprøve. Trekullprøven ble tatt ut fra profilet gjennom kokegropa AK214, 40–45 cm dypt i fyllmassene, målt fra overflaten på det framrenskede nivået. Helge I. Høeg har vedartsbestemt prøvematerialet. Trekullet inneholdt biter av bjørk, selje og vier/osp. Tresortene som er anvendt som ved i kokegropa, antas å reflektere vegetasjonen omkring lokaliteten den gang den var i bruk. Trekullprøven er datert ved laboratoriet for radiologisk datering ved NTNU i Trondheim. Om trekullprøven kan det legges til at kullfragmentene var svært små, muligens som følge av høy forbrenningsgrad og/eller sterk nedbrytning i ettertid, og derfor vanskelige å artsbestemme. Dette styrkes av en analyse som Høeg gjennomførte av deler av prøven. Denne delen av prøven ble preparert som en pollenprøve. Det ble ikke identifisert pollen, men prøven viste seg å inneholde et enormt antall mikroskopiske kullpartikler på inntil 0,005

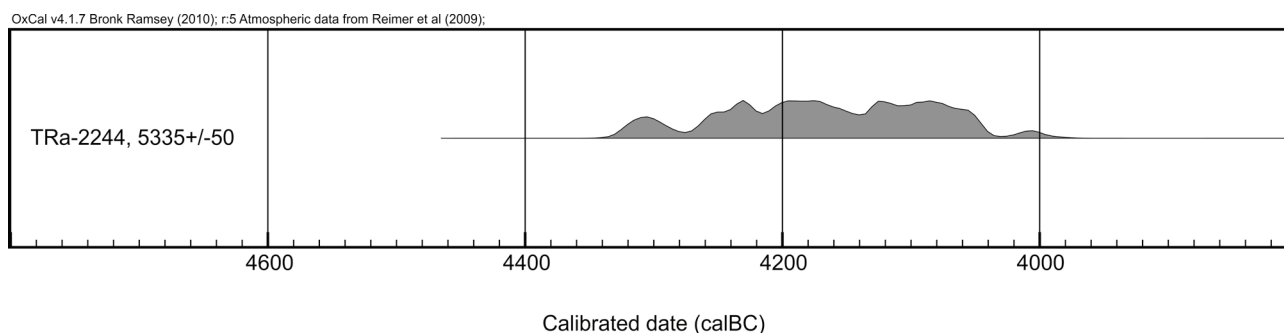
mm. Kullpartiklene var så mange at de ikke kunne telles. Høeg har anslått 7 000 000–10 000 000 kullpartikler per cm³ (Høeg i rapport datert 13. februar 2012, KHMs arkiv). En stor jordprøve ble også samlet inn for å få ut mer informasjon om sammensetning og innhold i fyllmassene. Jordprøven er analysert av Annine S. Moltsen ved Natur og Kultur i København, men det ble ikke identifisert annet enn trekull i prøven (A. S. Moltsen, e-post datert 23. august 2013).

DATERING OG BRUKSFASER

Datering på bakgrunn av strandlinje og typologi

Det nedre plataet med kokegropa på Langangen Vestgård 7 (32,7 moh.) ble ifølge den foreliggende strandforskyvningskurven tørt land i seinmesolitisk tid, om lag 4700–4600 f.Kr. (ca. 5800–5700 BP; Sørensen et al., kap. 2.2, bind 1, denne serie). Dermed kan bakre grense for opphold på stedet settes til overgangen mellom sein nøstvetid og kjeøyfasen. For den høyere liggende delen av lokaliteten (inntil ca. 36 moh.) kan bakre grense strekkes tilbake til om lag 5000 f.Kr. (ca. 6100 BP). Dette gir et tidsspenn på flere hundre år for når de to flatene ble tilgjengelig, tørt land, dersom man betrakter hele landskapsrommet under ett. Med andre ord er det rom for en viss kronologisk forskjell innad i det foreliggende inventaret som ble samlet inn på Langangen Vestgård 7. Ser man for seg et havnivå ca. 31–32 m over dagens, har lokaliteten vært godt skjermet mot bølger fra fjorden. Det bratte terrenget i nedre kant av lokaliteten gjør samtidig beliggenheten lite attraktiv og vanskeligere tilgjengelig med en strandlinje særlig mye lavere enn dette. Et havnivå på 31 moh. tilsvarer ca. 4500 f.Kr. (ca. 5700 BP). Med andre ord kan dateringsintervallet på strandbundne aktiviteter på nedre del av Langangen Vestgård 7 snevres inn til siste del av nøstvetfasen samt kjeøyfasen. Dette sammenfaller svært godt med C14-dateringen av kokegropa AK214 på det nedre plataet (se nedenfor). Funn fra den øvre delen av lokaliteten kan være noe eldre.

Basert på funn fra ulike boplasser fra forskjellige

Figur 14.6.7. OxCal-diagram for C14-dateringene fra kokegropa på Langangen Vestgård 7.

Figure 14.6.7. OxCal diagram showing the calibrated radiocarbon date.

deler av seinmesolitikum på østsiden av Oslofjorden har Håkon Glørstad (2004a; jf. Berg 1997; Glørstad 1998b; Mikkelsen 1975b) oppsummert de teknologisk-kronologiske trekkene gjennom nøstvetfasen opp mot overgangen til tidligneutolitikum, ca. 7500–3800 f.Kr. Som typisk for nøstvetfasens siste del omkring 5000 f.Kr. (ca. 6000 BP) regnes nøstvetøkser av bergart med tresidig tverrsnitt uten prikkhogging, men med slipt egg. I tillegg er kniver og slipeplater av sandstein, håndtakskjerner og kjølførmede kjerner av flint med tilhørende mikroflekker vanlige funn. Det samme gjelder kraftige avslagsbor av flint med tresidig tverrsnitt. Ved overgangen til kjeøyfasen, av Glørstad (2004a:28) tidfestet til om lag 4650 f.Kr. (ca. 5800 BP), avtar produksjonen av kjerneøkser av bergart betraktelig og tilsynelatende nokså brått, mens tverrpiler av flint introduseres. Samtidig er avfall etter mikroflekkeproduksjon fortsatt vanlig, særlig i første del av fasen. Gradvis minker mikroflekkeproduksjonen, mens andelen av større flekker og flekkelignende avslag øker.

Fra Langangen Vestgård 7 foreligger altså det som er definert som et forarbeid til en liten, typisk nøstvetøks, øksereletert bergartsmateriale, et stort fragment av en slipeplate av sandstein, avfall etter mikroflekketeknologi i form av regulære mikroflekker og kjølførmede kjerner samt småflekker og flekkelignende avslag av flint. Det foreligger imidlertid ingen tverrspisser. Ut fra dette antyder inventaret en typologisk datering til sein nøstvettid eller tidlig kjeøyfase, men det skal igjen understrekes at det littiske funnmaterialet fra lokaliteten er svært beskjedent. Funnmaterialet gir dermed et eldre inntrykk enn både strandlinjedateringen av det nedre platået og C14-dateringen av kokegropa (se nedenfor). Spredningen av de ulike artefaktene på lokaliteten skal ikke tillegges stor vekt som følge av de seinere forstyrrelsene på stedet. Det er sannsynlig at

enkelte gjenstander er blitt redeponert på et lavere nivå enn der de opprinnelig hørte hjemme. Ut fra høydeforskjellene innad på lokaliteten, og sammenholdt med lokale strandforskyvningsforhold, kan det dermed være funn fra både sein nøstvetfase og kjeøyfasen på Langangen Vestgård 7.

C14-datering

Det foreligger én C14-datering av trekullet i kokegropa AK214. Dateringen har gitt resultat til 4327–4042 f.Kr. (5335 ± 50 BP; TRa-2244). Dette tilsvarer siste halvdel av kjeøyfasen, ved avslutningen av seinmesolitikum (Berg 1995; Glørstad 2004a; Mikkelsen 1975b). Dateringsresultatet stemmer svært godt overens med strandlinjedateringen av den nedre flaten på lokaliteten.

TOLKNING AV LOKALITETEN I LYS AV FUNN OG STRUKTURER

Langangen Vestgård 7 er en lokalitet bestående av en større flate ca. 32–33 moh. og en noe mindre flate på 35–36 moh. i en vestvendt helling med godt utsyn mot fjorden i vest. Lokaliteten var ikke kjent før Vestfoldbaneprosjektets utgravninger i dette området tok til sommeren 2010, og ble oppdaget da en kokegrop ble identifisert i kanten av en anleggsvei. Derfor var lokaliteten hverken dispensert eller budsjettert inn i Vestfoldbaneprosjektets prosjektplan. I tillegg var lokaliteten kraftig forstyrret, blant annet av en eldre traktorvei, den nevnte anleggsveien og erosjon forårsaket av en bekk som renner over terrassen hvor lokaliteten ligger. Bekken har trolig skylt vekk deler av boplassflaten da terrassen ikke lenger lå ved strandkanten. Samtidig har lokaliteten hatt en gunstig og skjermet beliggenhet, og den samme bekken kan ha vært ferskvannskilde også i steinalderen. Til tross for at det på forhånd ikke var satt av ressurser eller tid til å undersøke Langangen Vestgård 7, ble

lokaliteten prioritert undersøkt. Det var berettiget håp om at lokaliteten med den oppdagede kokegropa kunne romme et betydelig vitenskapelig potensial, selv med en undersøkelse av mindre omfang. Kokegropa ble rensket fram og dokumentert, og prøver ble samlet inn for C14-datering og analyse av fyllmassenes sammensetning. I tillegg ble det samlet inn avfallsmateriale av flint og stein, som lå oppe i dagen. Lokaltopografien og høyden over havet passer godt med en strandbundet lokalitet i slutten av seinmesolitikum. Antallet innsamlede funn er svært lavt, men trekk ved deler av funninventaret peker også mot en seinmesolitisk datering av funnene. Dateringsresultatet av den store og dype kokegropa til sein kjeøyfase (4240–4025 f.Kr. / 5335 ± 50 BP) bekrefter bruk av stedet i seinmesolitikum. Høydeforskjellen mellom den øvre og den nedre delen av lokaliteten åpner imidlertid for bruk både i nøstvetfasen og i kjeøyfasen i seinmesolitikum. Funnene motsier ikke en tolkning av lokaliteten som mulig tofasert, da eksempelvis kjølfornede kjerner og et sannsynlig forarbeid til en typisk nøstvetøks antyder en noe høyere alder enn C14-dateringen fra kokegropa. Lokalitetens dårlige bevaringsgrad og den anvendte undersøkelsesmetodikken gjør at det ikke kan trekkes noen konklusjoner om omfanget av lokaliteten eller om den interne organiseringen av den.

Dateringen fra kokegropa på Langangen Vestgård 7 er samtidig med funn og dateringer fra en av bruksfasene på Langangen Vestgård 5 (Reitan, kap. 7, dette bind) og Langangen Vestgård 3 (Eggen, kap. 5, dette bind). Tre kronologisk samtidige lokaliteter innenfor et så lite område tyder på en omfattende bosetting på østsiden av Ønnadalen i kjeøyfasen. Det er ikke dermed sagt at det har bodd folk på alle tre lokalitetene helt samtidig. Det er likevel nærliggende å se de tre i sammenheng, der alle tre kan tolkes som deler av et bosettingsmønster som viser sterk områdetilhørighet.

LANGANGEN VESTGÅRD 7, A LATE MESOLITHIC COASTAL SITE WITH COOKING PIT

Langangen Vestgård 7 consists of two terraces in a slope facing west. The north–south oriented, long and narrow lower terrace is situated 33–34 m.a.s.l. The upper terrace is 1–2 m higher. A 1 m high step divides the two. The site was unknown until

the section of a pit filled with charcoal and fire-cracked stones (32.7 m.a.s.l.) was identified right beside a road. This road had just been constructed in connection with the collection of trees that had been felled on the other Langangen Vestgård sites nearby.

Both the upper and the lower part of the site had been severely disturbed, not least by the construction of the mentioned road, but also by erosion caused by a small brook running down the hillside and right across the site. As the Langangen Vestgård 7 site was not a part of the project plan and was seemingly in a poor condition, the newly discovered site was not submitted to an excavation proper. Considering the charcoal-filled feature, however, it was assumed that even a small-scale survey could give good results.

Consequently, the cut through the roadside feature was cleaned up and documented, and samples were collected from the fill. Additionally, a total of eighty lithic surface finds were collected in the road and on the two terraces. Some diagnostic artefacts are among these, e.g., flake scrapers, microblades, and two supposed handle-core preforms of flint, one probable stone-axe preform, and a grinding slab of sandstone. Typologically, these artefacts can be ascribed to the Late Mesolithic. Most of the finds were collected at a height of 33–34 m.a.s.l., and the typological date suits well with the local shoreline development of the period. The upper part of the site became dry land toward the end of the Nøstvet phase (ca. 5000 BC / 6100 BP), the lower part slightly later, around the Nøstvet phase–Kjeøy phase transition, i.e., around 4700–4600 BC / 5800–5700 BP. The local topography and the shoreline development open for an age difference between the use of the two terraces.

The pit filled with charcoal and fire-cracked stones was interpreted as a well-preserved cooking pit. A charcoal sample from the fill was radiocarbon dated to the late part of the Kjeøy phase, 4327–4042 BC / 5335 ± 50 BP. This result matches very well with both the suggested typological date and the site's height above the present sea level.

The radiocarbon-date result coincides with dates from the Langangen Vestgård 3 and 5 sites, where excavations were conducted. Along with the results from these sites, Langangen Vestgård 7 provides information about the land use in the area during the final stage of the Late Mesolithic, albeit no conventional excavation was conducted.